

PROF. DR JAN WOJCIECH ZABŁOCKI (1894-1978)

Dnia 12 sierpnia 1978 r. zmarł prof. dr Jan Wojciech Zabłocki, były kierownik Ogrodu Warzywno-Owocowego i Pola Doświadczalnego Wydziału Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a następnie wieloletni kierownik Katedry Botaniki Ogólnej i zespołu Katedr Botanicznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zmarły Profesor był Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Botanicznego, jako zasłużony działacz i jeden z założycieli tego Towarzystwa. Po przeniesieniu Zarządu Głównego PTB do Warszawy w 1922 r. Jan Zabłocki działał jako sekretarz Krakowskiego Oddziału PTB do 1946 r. W Toruniu przyczynił się w walnej mierze do utworzenia Toruńskiego Oddziału PTB, którego przewodniczącym był przez kilkanaście lat. W latach powojennych był

także członkiem Zarządu Głównego PTB oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. Po 1973 r. pozostał Honorowym Przewodniczącym Toruńskiego Oddziału PTB — do ostatniej chwili działając na tym terenie i traktując wszystkie sprawy dotyczące PTB jako najbliższe sobie.

Profesor Jan Zabłocki urodził się 13 XII 1894 r. w Wieliczce, w rodzinie rzemieślniczej. Wczesne rozbudzenie zainteresowań przyrodniczych zawdzięczał zapewne pomocy nauczyciela gimnazjalnego Ignacego Króla, który troskliwie zajął się zdolnym i bardzo ambitnym uczniem. Jan Zabłocki do końca życia zachował serdeczną wdzięczność i żywe wspomnienie swego pierwszego mistrza i nauczyciela, poświęcając mu jedną z ostatnich prac.

W 1914 r. Jan Zabłocki uzyskał świadectwo dojrzałości w gimnazjum im. Jana Sobieskiego w Krakowie. Plany rozpoczęcia studiów wyższych pokrzyżowała wojna: wstąpił do Legionów, a w 1915 r. został wzięty do niewoli, w której przebył następne pięć lat. Czas ten wykorzystał w miarę możliwości, na prowadzenie obserwacji przyrodniczych nad florą i fauną Syberii oraz na pogłębienie znajomości języków obcych.

Studia przyrodnicze na Wydziale Filozoficznym UJ rozpoczął po powrocie z frontu 4 XII 1920 r. Już w czasie studiów, (od 1921 r.) pracował jako asystent Zakładu Anatomii i Fizjologii Roślin. W 1924 r. uzyskał absolutorium, a w dwa lata później doktorat, prowadząc badania naukowe pod kierunkiem prof. Kazimierza Rouperta.

Od 1923 r. pracował na Wydziale Rolniczym UJ w Zakładzie Botaniki im. Jan-
czewskiego. W 1926 r. został starszym asystentem Ogrodu Rolniczo-Botanicznego na Wydziale Rolniczym UJ — w tym samym czasie prowadził zajęcia dydaktyczne na Kursach Ogrodniczych przy Wydziale Rolniczym UJ oraz przygotowywał pracę badawczą nad trzeciorzędową florą z Chodzieży, na podstawie której habilitował się na Wydziale Filozoficznym UJ w 1930 r.

W 1935 r. został powołany na stanowisko kierownika Ogrodu Warzywno-Sadowniczego i Pola Doświadczalnego na Wydziale Rolniczym UJ (Zakład ten powstał po przemianowaniu Ogrodu Rolniczo-Botanicznego). Na tym stanowisku pozostawał do wybuchu drugiej wojny światowej.

W 1939 r. Jan Zabłocki został aresztowany przez Niemców i wywieziony do Sachsenhausen razem z grupą profesorów UJ. Po zwolnieniu z obozu w 1940 r. i po powrocie do zdrowia podjął pracę na dawnym stanowisku na polecenie tajnych władz UJ, w celu ratowania inwentarza i materiałów naukowych Zakładu. Placówka kierowana przez Jana Zabłockiego stała się nie tylko miejscem przechowywania uratowanego mienia z różnych zakładów uniwersyteckich — uzyskanymi na terenie Ogrodu i Pola Doświadczalnego produktami żywnościowymi wspomagano pracowników UJ oraz Polaków przebywających w szpitalach. Pod koniec okupacji Niemcy utworzyli na terenie Ogrodu Wyrzyno-Owocowego Szkołę Ogrodniczą, której kierownikiem został Jan Zabłocki. Była to jedna z typowych dla okresu okupacji szkół zawodowych dla Polaków, które miały tę dodatnią stronę, że zapobiegały wysyłaniu naszej młodzieży na przymusowe roboty do Niemiec.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej Jan Zabłocki został powołany na stanowisko kierownika Katedry Botaniki Ogólnej na organizującym się wówczas Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W styczniu 1946 r. otrzymał nominację profesora zwyczajnego na Wydziale Filozofii tego Uniwersytetu.

Zorganizowany w tym czasie przez Prof. Jana Zabłockiego Zakład Botaniki Ogólnej stał się kolebką wyłaniających się zeń kolejno: Zakładu Fizjologii Roślin, Zakładu Mikrobiologii i Zakładu Mykologii. Wszystkie zajęcia dydaktyczne tych Zakładów były zainicjowane i prowadzone początkowo na terenie Zakładu Botaniki Ogólnej. Prof. dr Jan Zabłocki został powołany 23 lipca 1952 r. na stanowisko kierownika Zespołu Katedr Botanicznych Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMK w Toruniu. Na stanowisku tym pozostał do czasu przejścia na emeryturę w 1964 r. W czasie pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim jak i Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu wykształcił liczne rzesze studentów, którzy pod Jego kierunkiem uzyskali stopnie naukowe.

Dorobek naukowy Profesora Jana Zabłockiego dotyczył różnych dziedzin biologii. Jako botanik był autorem monografii rodzaju *Viola*. W zakresie paleobotaniki — trwałą pozycją stały się Jego opracowania flory kopalnej Chodzieży, Wieliczki i Chłapowa. Profesor Zabłocki był również wybitnym entomologiem i jednym z nielicznych w Polsce znawcą błonkówek, zwłaszcza trzmieli; znane były także Jego prace z zakresu ogrodnictwa.

Zajęcia dydaktyczne prowadził Profesor ze wszystkich tych dyscyplin. Wykazywał przy tym niezrównany talent zbieracza, gromadząc zbiory: entomologiczne, botaniczne czy paleontologiczne. Jako biolog wykazywał raczej zainteresowania fizjografią niż dyscyplinami eksperymentalnymi, co było charakterystyczne dla większości badaczy Jego pokolenia. W latach 1923—1945 był Profesorem członkiem współpracownikiem Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności.

Profesor Zabłocki był członkiem wielu towarzystw naukowych. Niewątpliwie z największym oddaniem działał w ramach Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Zaangażowanie Profesora w sprawy PTB wynikało z przekonania, że badacz może zdobyć się na odkrywcze spojrzenie wtedy, gdy jego wiedza nie zamyka się w jednej, ściśle ograniczonej dziedzinie. Sam profesor Zabłocki był chyba ostatnim przyrodnikiem o tak rozległym zakresie działalności, zarówno w zakresie dyscyplin przyrodniczych, jak humanistycznych.

W latach 1930—1939 Profesor działał również jako członek Towarzystwa Ogrodniczego w Krakowie.

Przez długie lata należał do Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Towarzystwa Naukowego Toruńskiego i innych.

Pozaprzyrodnicze zamiłowania Profesora dotyczyły prehistorii i historii Polski. Interesując się kulturą Narodu Polskiego był Profesorem aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. W związku z tymi zainteresowaniami prof. Zabłocki gromadził przedmioty dotyczące prehistorii, dokumenty historyczne, monety, porcelanę. Szczególnie piękne zbiory zegarów znane były wszystkim odwiedzającym dom Profesorostwa Zabłockich. Wyraźne uzdolnienia muzyczne Profesora stymulowały Go do gromadzenia instrumentów muzycznych, zwłaszcza skrzy-

piec. Pewną część tych zbiorów zabezpieczył i przekazał odpowiednim placówkom sam Profesor, część przygotowała do przekazania Prof. Wanda Zabłocka już po Jego śmierci. Większość zbiorów, stanowiąca masę spadkową po zmarłych Wandzie i Janie Zabłockich, oczekuje na przekazanie w odpowiednie ręce. W tym miejscu można wyrazić nadzieję, że tak różne i cenne dla kultury naszego Narodu zbiory znajdą należytą opiekę, która nie dopuści do ich zmarnowania.

Profesor Zabłocki był znawcą historii botaniki, zwłaszcza historii botaniki polskiej. Jego wykłady, w części wstępnej, zdobił zawsze pokaz dzieł Jana z Szamotuł, Johnstona, Michała Boyma, Gabriela Rzączyńskiego i innych, a zwłaszcza dzieło Pritzel'a, według którego wykazywał swoim słuchaczom czyje nazwiska tworzyły podwaliny nauk przyrodniczych w państwach zaborczych w czasie rozbioru Polski.

Niezwykła pamięć Profesora Zabłockiego, dopisując Mu do ostatnich lat życia sprawiła, że nawet po przejściu na emeryturę był dla otaczających Go młodych pracowników nauki niezawodnym źródłem informacji. Udzielał ich z reguły z poczuciem wielkiej odpowiedzialności i z wielką skrupulatnością.

Właściwa i szczegółowa ocena całej działalności Profesora Zabłockiego wymagałaby zapewne udziału ekspertów z różnych dziedzin nauki, które były przedmiotem Jego zainteresowań. W ramach niniejszego wspomnienia można je było co najwyżej wymienić.

Niewątpliwe zasługi Profesora Jana Zabłockiego zostały ocenione już za Jego życia. Został odznaczony Krzyżem Niepodległości, Złotym Krzyżem Zasługi, Oficerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Uniwersytetu M. Kopernika. W uznaniu zasług Profesora Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego skierowało na Jego ręce w dniu 25 VIII 1965 r. podziękowanie za wieloletnią ofiarną pracę w szkolnictwie, wyrażając się z wysokim uznaniem dla Jego twórczości naukowej i działalności związanej z kulturą i wychowaniem kadr inteligencji polskiej.

Dorobek naukowy Profesora Jana Wojciecha Zabłockiego oraz wyniki Jego długoletniej pracy dydaktycznej i wychowawczej stanowią trwały wkład do rozwoju nauki i kultury Narodu Polskiego.

Zofia Michno-Zatorska